

I. PŘÍSPĚVEK K POZNÁNÍ PALAEARKTICKÝCH KRASCŮ.
(COL. BUPRESTIDAE).

MATÉRIAUX POUR SERVIR À LA CONNAISSANCE
DES BUPRÉSTIDES PALÉARCTIQUES. — I.

JAN OBENBERGER

(Národní museum, entomologické oddělení, Praha)

1. *Scintillatrix* n. nom.

Ve sbírkách našich entomologů jsou hojně zastoupeny krásné druhy krasců, které dříve byly zařazovány do rodu *Poecilonota* Eschsch. a které později, v roce 1832 oddělil Lacordaire do zvláštní skupiny, nejprve podrodu, který pak jinými autory právem byl oddělen jakožto zvláštní rod *Lampra* Lac. Bohužel všichni pozdější autoři přehlédli skutečnost, že už v roce 1816 Huebner použil téhož rodového názvu pro jeden rod můr (*Noctuidae*, *Lepidoptera*). Ačkoliv rodové jméno *Lampra* pro naše krásné a zářící druhy krasců se mezitím značně vžilo, je, podle pravidel nomenklatorických nutno toto rodové jméno u krasců změnit. Navrhuji tedy pro rod *Lampra* Lac. nový název *Scintillatrix* n. nom. U rodu *Lampra* Lac. setkáváme se ještě se dvěma jmény: jako synonym uvádí sám Kerremans rod *Ovalisia* Kerr. *Ovalisia* (1900) je zřejmě buď zvláštní rod nebo podrod starého rodu *Lampra*, jak je to ostatně jasné z podrobnějších poznámek ve francouzském textu — jedná se o oceánský druh *O. auricollis* H. Deyr. (*O. insularis* Kerr.) ze Salomonských ostrovů. Jako další je zde nejnovější podrod *Palmar* Schäfer 1949, kde autor shrnuje druhy s velkými skvrnami na krovkách, jako *festiva* L. atd.

*

Je propose le nom nouveau pour le genre *Lampra* Lac. ce nom étant déjà employé pour un genre des *Lépidoptères* (*Noctuidae*) en 1816 par Huebner. *Lampra* Lac. est décrite en 1832. En 1900, dans les *Mém. Soc. Entom. Belg.*, Vol. VII, p. 68, M. Kerremans a décrit un genre *Ovalisia* Kerr. avec l'espèce *O. insularis* Kerr. de l'île de Tugela (Salomones). L'espèce de Kerremans est un synonyme de *Poecilonota auri-*

collis H. D e y r. (1864) et *Ovalisia* constitue un genre ou sous-genre aberrant de notre genre, caractérisé par la taille raccourcie, convexe et ovulaire, trapue, avec les élytres brusquement et fortement rétrécis en arrière, où ils sont étroitement arrondis conjointement et seulement très finement denticulés au bord latéropostérieur et dépourvus des chaînons de mocules luisantes sur les interstries alternes, tellement caractéristiques pour les *Lampra*, comme *dives* Gu ill. *rutilans* L., et une série des espèces semblables.

Le nom de *Lampra* L a c. 1832 étant préoccupé par *Lampra* Huebner 1816 je propose pour lui le nom. nouv. *Scintillatrix*.

2. *Agrilus mendax* var. *subauraticolor* n.

Hab.: Bohemia, Krč u Prahy, 12. VII. 1944.

Jeden z nejpozoruhodnějších nálezů československé zvířeny krasců vůbec. V červenci r. 1944 na vycházce do Krče ulovil jsem velikého *Agrila*, kterého jsem ani bedlivěji neprohlížel, protože podle charakteristického zbarvení se mi zdálo, že jde o veliký kus druhu *A. subauratus* G e b l e r. Teprve když jsem po čase rovnal mezitím nashromážděné materiály, shledal jsem, že zmíněný krčský kus patří, vzdor zcela odchylnému zbarvení velevzácnému druhu *Agrilus mendax* M a n n e r h., kterého jsem už v červnu 1913 nalezl v jediném exempláru v Kunraticích u Prahy, které jsou jen nepatrně vzdáleny od Krče. Ještě před tím, 24. V. 1911, nalezl jsem na Křivokláte, u kapličky sv. Eustacha na kvetoucím ptačím zobu další jediný kus tohoto druhu, odchylně zbarvený, purpurově červený, představující varietu, kterou jsem tehdy (*Wiener Entom. Ztg.* XXXV, 1916, p. 277—278) nazval *A. mendax* var. *bohemicus* O b e n b. *A. mendax* M a n n e r h. byl popsán v r. 1837 (*Bull. Soc. Nat. Moscou*, VII, p. 111) z okolí tehdejšího Petrohradu. Je to druh neobyčejně vzácný a patrně reliktní. Podle pozorování K r o g e r u s a (*Notulae Entom.* II, 1922, p. 10 [bionomia], larva I. c. p. 12—13, fig. 1, 2, 3, pupa I. c. p. 14, metamorphosa I. c. p. 14) tento druh žije na jeřábu (*Sorbus aucuparia* L.).

Typický druh je vespod šedě modrozelený a svrch těla je barvy hnědě měďové. Někdy je hlava a štít trochu jasněji bronzový. Je to druh barevně neobyčejně konstantní, aspoň pokud jsem mohl poznati na nečetných exemplárech, které se mi průběhem let dostaly do rukou. Je to nesmírná vzácnost, vedle druhu *A. guérini* B o i s d. et L a c. nejvzácnější evropský druh rodu *Agrilus* vůbec. Je dosud hlášen, kromě uvedených československých nalezišť ze severního Ruska, odkud byl popsán (hlášen z Pětrohradské a Oloněcké gubernie), dále z Finska, Estonska, Litvy, Latvie, Polska, Rumunska, Uher, Německa, Tirol, Švýcar a také z východní Francie. Tyto francouzské nálezy jsou podle S c h a e f e r a pochybné. V mé sbírce je t. č. 17 exemplářů z následujících nalezišť: Čechy: Křivoklát. „Gallia“ — dva exempláry bez bližších údajů, „Gouvernement Petersbourg, A. König“, SSSR: Gorokovsk, st. Ylvino, 18. VI. 1933. SSSR: Ural, Katav, Mt. Urengai, 1917, MUDr. Jureček lgt. — Fennia: Karislojo, Krogerus lgt. — „Silesia“ (bez dalších údajů), „Křivoklát“ (bez dalších dat — kus pochází patrně ze sběrů Treybalových), „Eulengebirge“ (bez dalších údajů, ze staré sbírky), Herrmannstadt (Sibiň) Transsylvania, Dr. Skalitzky. — „Petrograd“ — více kusů ze sbírky Meyer-Darcisovy. „Sibirien“ (Col. Helfer).

A. mendax var. bohemicus O b e n b.

Je znám, kromě typické české lokality ještě z SSSR: St. Ylvino, Gorokovsk. kr.

A. mendax var. subauraticolor n.

Je zbarven zcela odchylně než typická forma a než var. *bohemicus* O b e n b e r g e r. Zbarvení je jako u *A. subauratus* G e b l e r. Hlava, štít a spodek, nohy i tykadla jsou jasně modré, krovky jsou bronzově nazelenalé! Podobnost se zmíněným druhem je tak neobyčejně nápadná, že rozdíl obou forem ušel v prvním okamžiku i mně! Od *A. subauratus* G e b l e r, kterému se tento druh tak nápadně podobá, liší se ovšem řadou velmi nápadných znaků: především je mnohem větší, dále první článek zadních chodidel je mnohem delší o štihlejší, štítek má zřetelné příčné žebérko, které u *subauratus* G e b l e r je nezřetelné a hlavně i skulptura je zcela odlišná; u této nové formy na př. krovky jsou mnohem jemnější zrnité a také skulptura štítu je mnohem jemnější a hustší. Nová varieta je o to zajímavější a důležitější, že typická forma je celkem jen nepatrně variabilní.

Tato, jistě reliktní forma severského druhu je jistě jedním z našich nejzajímavějších československých krasců.

*

Sous le nom d'*Agrilus mendax* var. *subauraticolor* n. je décrit ici une forme de rarissime espèce *A. mendax* M a n n., que j'ai trouvé en un exemplaire dans la forêt de Krč dans les immédiates environs de Prague. Elle est, contrairement à la forme typique bronzée-cuivreuse ou à la var. *bohemicus* O b e n b., qui est d'un rouge pourpré, de coloration, ressemblant exactement à la coloration de la forme typique d'*Agr. subauratus* G e b l e r: la tête et le prothorax, le dessous, les pattes et les antennes sont d'un bleu clair, les élytres d'un vert bronzé. De l'*A. subauratus* G e b l. cette forme se distingue facilement par la forme beaucoup plus grande, par la sculpture des élytres deux fois plus fine et plus dense, donnant à l'insecte un aspect un peu soyeux, par la sculpture du prothorax beaucoup plus fine et plus dense, par les tarses postérieurs, dont l'article basal est beaucoup plus allongé et plus étroit, par la forme des antennes, par la forme différente des carènes préhumérales, latérales et submarginales du prothorax etc.

3. Agrilus suvorovi O b e n b.

Pan Léon Schaefer popsal v r. 1946 z Francie formu *Agrilus viridis* var. *populneus* S c h a e f e r. Byl to veliký *Agrilus* ze skupiny *A. viridis* L. a jeho hlavním znakem bylo, že střední stehna na vnitřní straně měla řádku drobnoukých zoubků. Pan S c h a e f e r byl tak velmi laskav, že mi poslal několik cotypů svého Agrila, který byl zjištěn na jiné rostlině, nežli ostatní známé formy Agrilů, totiž na topolu (*Populus*). Podrobná prohlídka mých velmi početných materiálů Agrilů ze skupiny *viridis* L. ukázala, že mám tuto formu, která je novou pro Československo, zastoupenou asi ve 200 kusech z různých nalezišť a zejména i z Československa. Další zkoumání ukázala, že

A. populneus Schaefer není pouhá varieta, nýbrž zvláštní a dokonce velmi charakteristický druh. A ještě další srovnávací studie ukázaly, že tento Schaeferův druh je totožný s mým, už v r. 1935 a to z Ussuri ve východní Asii popsaným druhem *A. suvorovi* Obenb.! Protože mám k dispozici francouzské cotypy Schaeferovy a své typy *A. suvorovi* Obenb., mohl jsem totožnost obou tak vzdálených forem zjistiti naprosto přesně. Podle mého náhledu jedná se zde o prastarý ankarský element, který pronikl bez valných vnějších změn přes celou Sibir až do západní Evropy a představuje vysoce zajímavý reliktní typ.

Dosud byl tento druh zaměňován hlavně s modrými formami *Agrilus viridis* L.

Podobá se tvarem druhu *A. viridis* L., je ale průměrně větší až velmi veliký a prozradí se jemnější a jakoby hedvábitou strukturou těla, zvláště krovek. V některých oblastech je lehce sexuelně dimorfní — samci, kteří bývají menší, jsou spíše hnědavě nazelenalí, samičky, které jsou větší, bývají hedvábitě modrozelené. Na některých lokalitách se však zřejmě vyskytují obojí pohlaví téže barvy.

Od našeho běžného druhu *A. viridis* L. se liší hlavně zmíněným znakem: vespod řádkou mikroskopických zoubků (granulí) opatřenými středními stehny, ale kromě toho ještě dalším, zásadním a mnohem významnějším i nápadnějším znakem, totiž úpravou zadních tarsů. Bohužel nohy bývají u preparovaných Agrilů často špatně preparovány a jejich nejdůležitější partie bývají neviditelné. Zde se ukázala výhoda bezvadné preparace. Pan M. Palásek mi zaslal k určení partii skvěle preparovaných krasců, kde bylo mnoho *A. viridis* L. a také několik kusů *A. populneus* Schaefer, a všechny exempláry měly vzorně vypreparované zadní tarsy. Kardinální rozdíl obou druhů byl ihned zjevný: u *A. viridis* L. zadní tarsy jsou štíhlé a úzké a jejich třetí článek liší se šířkou jen nepatrně od článku předchozího, kdežto článek čtvrtý je jen mírně rozšířen. Naproti tomu u *A. suvorovi* Obenb. (*populneus* Schaefer) všechny tarsální články jsou směrem ku konci silněji rozšířeny, třetí článek je kratší, trojúhelný a široký a liší se šířkou jen málo od následujícího čtvrtého článku, který je silně rozšířený. Podobně jsou zde upraveny tarsy i středního a předního páru noh, ale u zadních tarsů je tento na první pohled zřejmý znak nejnápadnější.

A. suvorovi Obenb. je zastoupen v mé sbírce z těchto lokalit: SSSR: Ussuri. Iman. 1899. G. Suvorov. — Ussuri: Nižne Milainovskaja. 1899. G. Suvorov. — Primorskaja Oblast: Seleně Varabaš. 1900. G. Suvorov. — Ussuri: Nikolsk Ussurijskij. G. Suvorov. — Ezzendjanzsy (Mandžusko), 18. VI. 1948. (Mus. Frey). — Francie: Polionnay (Rh.), V. 1944. L. Schaefer (5 cotypů samců, dva cotypy samic). Bohemia (bez dalšího udání) (Coll. Fleischer.) — Bohemia, Reitter (veliká serie 80 kusů, bez bližšího udání místa), Rakovník, Bohemia (Treybal). — Dobřichovice, 2. VI. 49, na osykách sbíral J. Král — veliká serie modrozelených kusů, odpovídajících mé ab. *naddei* sbíral J. Král — veliká serie modrozelených kusů, odpovídajících mé ab. *raddei* Obenb. Groatia: Plitvička Jezera (A. Fleischer). Germana: Bamberg, Forchheim, 3. VII. 1940, Schneid lgt. Slovakia: Kamenica nad Hronom, 27. V. 1947 (Sobota lgt.) — Remata (J. Brožík). Alpes: Mallnitz (Ca-

rinthia) A. Hetschko. SSSR: Minussinsk. (Sibiria — Leonard) — Simbirsk (Dr. Jureček).

Od tohoto druhu jsou známy následující formy:

1. Forma typica.

2. *Agrilus suvorovi* var. *raddei* Obenb.

Časopis Čs. Spol. Entom. XXXII, 1935, p. 165.

Modrozelená barevná odchylka. Většina českých kusů je takto zbarvena.

3. *Agrilus suvorovi* var. *cyanophilus* Schaefer.

Bull. Soc. Linn. Lyon. 1946, p. 73.

Známý z Francie, ale kromě toho se vyskytuje i v Čechách (Reitter), na Moravě (Litovel, na osyce sbíral v r. 1951 Ing Sekera) a na Slovensku (Lubochna). Je to barevná odchylka sytější fialově modrá až černofialová.

4. *Agrilus suvorovi* var. *charbinensis* Obenb.

Časopis Čs. Spol. Entom. XXXII, 1935, p. 166.

Tato varieta je sytější černá a je známa zatím jen z Mandžuska.

5. *Agrilus suvorovi* var. *pseudofagi* n.

Bohemia: Čelákovice, Dr. Heyrovský lgt. VI. 1931.

Od typu se liší jasně měďově bronzovým zbarvením.

6. *Agrilus suvorovi* ssp. *brussae* n. ssp.

Hab.: Asia Minor: Olympus prope Brussam. Dr. Jureček lgt.

Tato maloasijská rasa vyznačuje se o něco menší velikostí, trochu užším štítem a, u obou pohlaví, více rovnoběžným čelem.

*

M. Léon Schaefer a décrit, en 1946, de France, un *Agrilus*, qu'il a nommé *Agrilus viridis* v. *populneus* Schaefer. Il a eu la grande bonté de m'enrichir de sept cotypes de cette forme, dont 5 mâles et 2 femelles. Cette forme, trouvée sur le peuplier, était caractérisée par la présence d'une ligne caréniforme, formée de denticules ou granules fines sur la marge inférieure des fémurs intermédiaires. Ce caractère est, en général, bien visible seulement sur les exemplaires bien préparés, où les pattes ne sont pas densément rattachées au corps, comme c'est malheureusement que trop souvent le cas. Ayant à la disposition les cotypes de la forme citée, communiqués par M. Schaefer, j'ai revidé encore une fois mes matériaux très nombreux d'*Agrilus viridis* L. J'ai trouvé dans ma collection quelques 200 exemplaires, appartenants à cette forme, décrite par mon savant collègue et, de plus, je pouvais constater cette forme de diverses localités de Tchécoslovaquie. M. l'Ing. Palásek m'a envoyé dans ce temps un certain nombre de Buprestides pour détermination, caractérisés par une préparation vraiment splendide, avec les pattes bien exposées. En examinant ces matériaux, j'ai y trouvé plusieurs exemplaires d'*A. viridis* L. et quelques exemplaires de *populneus* Schaefer, bien reconnaissables par ladite ligne de denticules sur les fémurs intermédiaires.

Mais, il était, sur ces exemplaires bien préparés, tout de suite évident, qu'il existe encore un caractère, qui restait inconnu à M. Schaefer, séparant très nettement et aisément le *populneus* de *viridis* et élevant la forme, décrite par mon savant collègue au rang d'une espèce incontestable. Ce caractère est la forme des tarses, surtout des tarses postérieurs. Chez l'*Agrilus viridis* L. les tarses et surtout les tarses postérieurs sont plus grêles et plus subparallèles, les tarses postérieurs étant étroits, avec l'article troisième seulement un peu plus large que l'article précédent, avec l'article quatrième seulement assez faiblement élargi. Contrairement, chez la forme nommée par M. Schaefer, les tarses sont en général plus forts et plus élargis vers l'article pénultième, tous les articles étant vers le sommet plus distinctement élargis, l'article troisième étant plus court, plus large, triangulaire et peu différent par son largeur de l'article pénultième, quatrième, qui est dilaté manifestement. Même chez les autres paires de pattes ce caractère est distinct, mais il est le plus aisément à constater chez les pattes postérieures. Ce caractère seul est d'une importance spécifique.

De plus, j'ai constaté que cette nouvelle espèce de M. Schaefer est identique avec mon espèce, *Agrilus suvorovi* Obenb., décrit en *Časopis Čsl. Spol. Entom.* XXXII, 1935, p. 165 de Sibérie orientale, d'Ussuri! Quoi qu'il semble invraisemblable, les types de mon espèce sibérienne et les cotypes français de M. Schaefer sont identiques!

Cette constatation est bien étonnante, de plus, qu'il me semble que cette espèce méconnue est bien répandue même en Europe centrale, où la présence d'une nouvelle et inconnue espèce d'*Agrilus* est vraiment surprenante.

Je possède alors l'*Agrilus suvorovi* Obenb. des localités suivantes:

SSSR: Ussuri. Iman, 1899. G. Suworov lgt. — Ussuri: Nižne Malinovskaja, 1899. G. Suworov lgt. — Ussuri: Nikolsk Ussurijskij. G. Suworov lgt. — Primorskaja oblast: Seleně Varabaš. 1900. G. Suworov lgt.

Mandjourie: Ezzendjanzsy. 18. VI. 1948. (Mus. Frey).

Sibérie-USSR: Minussinsk (Leonhard).

SSSR or.: Simbirsk (Dr. Jureček).

Tchécoslovaquie: « Bohême » (sans une autre localité plus détaillée — Coll. Fleischer). « Bohemia » (E. Reitter — une très grande série de plus que 80 exemplaires, sans une indication de localité plus détaillée). — Rakovník (Treybal). — Dobřichovice, 2. VI. 1949 (une localité près de Prague. Une grande série des exemplaires de coloration verte-bleuâtre, trouvée sur les trembles par M. J. Král. Cette forme correspond à la var. *raddei* Obenb. Slovaque: Kamenica nad Hronom, 27. V. 1947 (Sobota lgt.) — Remata (J. Brožík).

Allemagne: Bamberg, Forchheim, 3. VII. 1940. Schneider lgt.

Autriche: Mallnitz (Carinthie). A. Hetschko.

Yougoslavie (Croatie): Plitvička Jezera (A. Fleischer).

France: Polionnay (Rh.) V. 1944. L. Schaefer (les cotypes de *populneus* de M. Schaefer).

Je connais actuellement les formes suivantes de l'*Agrilus suvorovi* Obenberger = *populneus* L. Schaefer.

1. Forme typique.

2. *Agrilus suvorovi* var. *raddei* O b e n b.

Časopis Čs. Spol. Entom. XXXII, 1935, p. 165.

Une aberration d'un vert un peu bleuâtre. La plupart des exemplaires de Bohême (les mâles et les femelles) appartiennent à cette aberration.

3. *Agrilus suvorovi* var. *cyanophilus* S c h a e f e r.

Bull. Soc. Linn. Lyon. 1946, p. 73.

Décrite de France, mais présente même en Bohême (E. Reitter), en Moravie (Litovel, sur les trembles trouvée en 1951 par M. l'Ing. Sekera) et en Slovaquie (Lubochňa). Une aberration de coloration d'un bleu profond violacé ou d'un violacé noirâtre.

4. *Agrilus suvorovi* var. *charbinensis* O b e n b.

Časopis Čs. Spol. Etom. XXXII, 1935, p. 166.

Une variété d'un noir profond. Connue seulement de Mandjourie.

5. *Agrilus suvorovi* var. *pseudofagi* n.

Bohême: Čelákovice. Dr. Heyrovský lgt. VI. 1931.

Une variété d'un bronzé cuivreux clair.

6. *Agrilus suvorovi* ssp. *brussae* n. ssp.

Hab.: Asia Minor: Mont Olympe près Brussa. Dr. Jureček lgt.

Une race de taille moindre, avec le prothorax plus étroit que chez la forme typique, un peu plus allongée, caractérisée par le front qui est, chez les deux sexes, aux bords plus parallèles et moins sinué que chez la forme typique. Environ 60 exemplaires trouvés par le Dr. Jureček.

N. B. J'ai reçu par mon collègue, M. Kurosawa de Japon, deux exemplaires d'un *Agrilus*, déterminé comme *A. suvorovi* O b e n b. Cette forme, qui ressemble beaucoup à mon espèce, n'y appartient pas, ayant les tarses de la même forme comme chez l'*A. viridis* L. et représente une des formes orientales de cette espèce.

4. *Dicerca herbsti* K i e s e n w.

Kiesenwetter, Naturg. d. Ins. Deutschl. IV, 1857, p. 40.

Doc. Dr. J. Mařan nalezl svého času na expedici do Řecku na hoře Parnisu u Athén v Řecku velevzácný tento druh a mohl zjistiti i jeho životnou rostlinu. Je to *Abies cephalonica*. O bionomii tohoto druhu nebylo dosud známo nic.

Cette rarissime espèce était trouvée en trois exemplaires sur le mont Parnis près d'Athènes en Grèce. D'après les observations de M. Mařan cette espèce vit sur l'*Abies cephalonica*.